

ΛΙΤΗ ΑΦΘΟΝΙΑ (του Χάρη Ναξάκη)

« Όποιος έχει θέσει τον εαυτό του πέρα από

κάθε επιθυμία, ποια έλλειψη μπορεί να έχει;»

Σενέκας

Ο όρος λιτή αφθονία (ολιγαρκής αφθονία) αναφέρεται στα γραπτά του Επίκουρου και του Σενέκα, εμπεριέχεται στην στρατηγική του Ζεν, στις μελέτες του ανθρωπολόγου Μάρσαλ Σάλινς που αποδεικνύουν ότι οι κυνηγοί-τροφοσυλλέκτες της παλαιολιθικής εποχής ζούσαν σε μια πρωταρχική κοινωνία της λιτής αφθονίας, στις αναφορές του Ιβάν Ίλιτς για την «χαρούμενη μέθη της επιλεγμένης λιτής ζωής», στα γραπτά του Σερζ Λατούς για την αποανάπτυξη. Η λιτή αφθονία είναι μια επαναανοηματοδότηση της ζωής που μακροπρόθεσμα θα οδηγήσει σε μια έξοδο από το φαντασιακό της απεριόριστης ανάπτυξης και προόδου, που είναι καταστροφικό για ένα πλανήτη με πεπερασμένους πόρους, θα εντάξει την οικονομική δραστηριότητα μέσα στην κοινωνία, γκρεμίζοντας την σημερινή πρωτοκαθεδρία του Homo economicus, και βραχυπρόθεσμα θα αντιταχθεί στις σημερινές νεοφιλελεύθερες και κεϋνσιανές πολιτικές λιτότητας.

Η λιτή ζωή, που βεβαίως δεν σημαίνει λιτότητα όπως εσκεμμένα λένε κάποιοι – η νεοφιλελεύθερη λιτότητα δεν στερεί από το άτομο μόνο τα περιττά αγαθά αλλά και τα αναγκαία –

είναι προϋπόθεση για μια αξιοβίωτη ζωή, για την αφθονία. Μόνο οι επαγγελματίες παραγωγοί αναγκών και επιθυμιών, οι διαφημιστές, προσπαθούν να μας πείσουν για το αντίθετο, ότι δηλαδή είμαστε δυστυχημένοι όταν δεν ικανοποιούμε όλες τις επιθυμίες μας, όταν ζούμε στο περιθώριο της καταναλωτικής κοινωνίας. Βέβαια, γνωρίζουν καλά οι διαφημιστές, όπως λέει ο Λατούς «ότι οι ευτυχημένοι άνθρωποι είναι κακοί καταναλωτές». Η κοινωνία της απεριόριστης ανάπτυξης και της υπερκατανάλωσης, της εμπορευματοποίησης των πάντων μέσω της κυριαρχίας της αγοράς, είναι μια κοινωνία των στερήσεων, που γεννάει συνεχώς φτώχεια μέσα στη «ευημερία». Ο λόγος είναι άπλος.

Η απεριόριστη δημιουργία αναγκών και προϊόντων, η πλήρης απελευθέρωση και ικανοποίηση όλων των ατομικών επιθυμιών, είναι ένας φαύλος κύκλος που αν μπω μέσα σ' αυτόν θα βγω πιο δυστυχημένος και εκπτώχευμένος, από ότι ήμουν πριν, διότι στηρίζεται στην αρχή του ανικανοποίητου, της δημιουργίας του αισθήματος της συνεχούς στέρησης μέσα σε μια αφθονία προϊόντων. Στην καταναλωτική κοινωνία, που χαρακτηρίζεται βέβαια από την άνιση κατανομή των εισοδημάτων και την ανεπαρκή κάλυψη των βασικών αναγκών για μεγάλες πληθυσμιακές κατηγορίες, πάντα αυτό που έχω είναι λιγότερο από αυτό που θα ήθελα να έχω και από αυτό που οι άλλοι έχουν. Το αίσθημα της στέρησης είναι πανταχού παρόν και ο μόνος τρόπος εξόδου από τον φαύλο κύκλο είναι η έξοδος από το κυρίαρχο υπόδειγμα της απεριόριστης ανάπτυξης και δημιουργίας νέων αναγκών, μέσω του αυτοπεριορισμού των αναγκών. Όσο λιγότερες είναι οι ανάγκες τόσο πλουσιότεροι είμαστε, τόσο αυξάνεται η ευημερία μας, διότι έχουμε απεγκλωβιστεί από το αίσθημα της στέρησης και του ανικανοποίητου.

Μήπως όμως η λιτή αφθονία είναι μια ζωή στερήσεων και ανελευθερίας του ατόμου; Για να κυριαρχήσει αυτός ο αστικός μύθος συνέβαλλε τα μέγιστα η οικονομική επιστήμη, που ένα από τα βασικά δόγματά της είναι ότι «οι ανάγκες είναι απεριόριστες και τα μέσα (αγαθά) για την ικανοποίησή τους είναι περιορισμένα». Η οικονομική επιστήμη στηρίζει την ύπαρξή

της στο ότι δήθεν προσφέρει τα εργαλεία για να μειωθεί το χάσμα ανάμεσα σε σκοπούς και μέσα, προτείνοντας λύσεις (οργάνωση της παραγωγής, αύξηση της παραγωγικότητας ,κ.τ.λ.) για να παράγονται όλο και περισσότερα προϊόντα (μέσα) για την κάλυψη των άενα αυξανόμενων αναγκών (σκοπός). Ο μύθος όμως αυτός που έχει κυριαρχήσει στο ανθρώπινο φαντασιακό πρέπει να καταρριφθεί. Οι ανθρώπινες υλικές ανάγκες όχι μόνο δεν είναι απεριόριστες αλλά είναι διαχρονικά λίγες και πεπερασμένες, ο τρόπος ικανοποίησής τους αλλάζει από εποχή σε εποχή και τα μέσα (αγαθά) για την ικανοποίησή του είναι επαρκή. Η μετάβαση βέβαια σε μια κοινωνία λιτής αφθονίας έχει προϋποθέσεις και ορισμένες από αυτές είναι: η εγκατάλειψη του διαφωτιστικού σχεδίου για ορθολογική κυριαρχία επί της φύσης μέσω της οικονομίας και της τεχνικής, η δημιουργία ενός πολιτισμού των ορίων και όχι της απεριόριστης επέκτασης και της ευθύγραμμης προόδου, ο περιορισμός της κυριαρχίας της οικονομικής σφαίρας, ιδιαίτερα των ιδιωτικών καταναλωτικών αγαθών και η επέκταση των κοινών, δημόσιων αγαθών, της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, η ενίσχυση των κοινοτικών δομών και των θεσμών άμεσης δημοκρατίας, η εγκατάλειψη της κουλτούρας του εγωισμού, του ατομικισμού και η ανασύσταση των κοινωνικών δεσμών που στηρίζονται στην συμβιωτικότητα και την αλληλεγγύη.

ΥΓ: Προς νεοφιλελεύθερους. Η μετάβαση σε μια κοινωνία λιτής αφθονίας απαιτεί πόρους για την χρηματοδότηση των κοινών αγαθών και μια καλή αρχή γι' αυτό είναι η καθιέρωση ανώτερου επιτρεπτού εισοδήματος για τις ελίτ, που η φορολόγησή του θα φτάνει το 100% για όσα εισοδήματα υπερβαίνουν το όριο.

Χάρης Ναξάκης, Καθηγητής οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

charisnax@yahoo.gr

ΦΩΤΟ : pixabay.com